

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De studio, & exercitatione eloquentiæ. Capvt VII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Archivus perſalutabat, nihilominus eruditus volebat videri.

Hanc itaque compendiarîa excogitavit, magna ſumma erit ſeruos, vnum qui Homerum teneret, alterum qui Hefiodum Nouem præterea lyricis ſingulos aſſignavit. Poſtquam hæc familia illi comparata eſt, cœpit conuiuas ſuos inquietare. Habebat ad pedes hoſiâ quibus ſubinde cum peteret verſus, quos referret, sæpè in medio verſu excidebat. Hæc detrimen- ta memoria. Contra verò ijs, in quibus floruit, boni, & felicitis ingenij fuit indicium, quod rectè norat Fabius. Solet enim maximè quietos, & tranquillos animos comitari: inquietus verò, & leuibus prudens memoria inſidere nõ poſteſt, ſicut nec in proſtuenti ſigillum imprimitur.

Excellentes fuerunt memoria Cyrus, Themiftoctes, Cyneas, Carneades, Horreſius, Lattro Porcius, Proæreſius, qui omnes inſigni quoque ingenio fuerunt. Non ſunt igitur audiendi, qui memoriam ſtultorum *κρημα* nominant, quod eos in hac parte natura defece- rit. Fieri poſteſt, vt ſtulti propter acrem *παρρη- σιας* ardorem multa meminerint. Hæc memo- ria tamen brutorum eſt potius quam homi- num: nos de ea loquimur, quæ cum ratione, dif- curſu, & prudentia copulata eſt, quæ ſplendi- diſſima, & ex omni parte perfectâ ingenia ma- gnopere illuſtrare ſolet, & ſi quæ magna ſunt, atque ſupra communem modum exaggerata, & vim iudicij, & memoriæ felicitatem, ex æquo naſta ſunt. Sed in iuuenibus propter calorem, & puriores humores promptior, & fidelior: in viris ſenſcentibus, propter im- pedimenta naturalia, & tot imaginum multi- tudinem partim eraditur, partim interrumpitur, partim etiam veluti quibuſdam velis obnubitur. Gaudeant in hac parte bene nati, quibus natura hanc vim impertita eſt, per- inde enim eſt, ac ſi oculus in occipitio con- ſtituiſſet, quo veluti alteri lanæ intelligentiæ, & memoriæ facultate videant *τὰ ἴσθητα, ἢ ὄντων*. Itaque hæc pars diligentiffimè exco- lenda eſt, quæ facile vna ex omnibus mentis facultatibus conſeſcit. Erit autem felicior, ſi moderatè exerceatur, non multis, & artificio- ſis illis imaginibus confundatur: Aduuertur deinde tota ratione victus, cibus, potuibus, exercitamentis, quiete, ſomno, pro rectâ ratio- ne temperatis.

Quincum & optimum eſt iudicium, quo ni- hil ad diſciplinâs, & vitam vniuerſam præſtan- tius eſt, aut melius. Qui vberem memoriâ na-

tuus eſt ſine iudicio (hoc enim contingere poſteſt) perinde eſt, ac ſi grandem apotheca- m habeat ſine vino, laxiſſimum horreum ſine frumento. Defectus memoriæ facilius *P. Rich. in acad. bona.* quidem excuſatur, quia licet ſit ea pars valdè *etc.* nobilis, non eſt tamen prima, deinde à multis rebus fortuitis aut pendet, aut iuuatur, quò ſit, vt nimis culpan- di ſint, qui non habeant, & ipſi ſuam in eare ingenuè fateantur imbecillitatè: Iudicio autem qui velit cedere, aut eo ſe de- ſtitutum putet, rarus eſt, quod hanc partem omnes ſua natura, ſi modo dignitatem teneat, accommodatiſſimam ducunt. Et certè, qui iudicio caret Orator, quaſi Cyclops Homericus effoſſo oculo in tenebricoſâ corporis ſpelunca iactetur, & afflicteſtur neceſſe eſt.

Iudicium eſt amuſſis, & norma mentis. Rationis ſcilicet approbatio, & improbatio, quæ poſtquam in veri inueſtigatione elabora- uit, tum iudicium, quaſi Cenſor, quid aptum ſit circumſpicit, quid ex quoue naſcatur, quid cuique ſit conſequens, quid alienum, quid repugnans, quid conſentaneum, conſuſa deni- que, & permixta diſiungit, diſiuncta conciliat, rerum nodos tangit, & explicatiſſimè diſſol- uit. Hoc eſt verè præſtantis iudicij munus, quod vt apparet in veritatem, ſicut voluntas in bonum, ſua propenſione rapitur, ſed cum re- rum cauſæ adeò ſunt ignora, & mendacium veri ſimilitudine perſæpè imponat, difficile eſt in hac parte ſemper eſſe felicem.

Meliora ſunt iudicia, quæ liquidiora ſunt, & minimè conſuſa, quæque rem diu exami- nant, antequam præcipitent ſententiam. Dere- riora plerūq; mntium virorum, quæ licet quid expediat videant, tamen vel ſui diſſidentia, vel aliquo affectu facile abripiuntur. Derectima ſunt omnium ſuſpicacia, obſtinata, maleuola, & ad omnem incredulitatem rigore quodam mentis obfirmata. Et hæc de ingenij notis ſatis. Cæterum ſine ſtudio, & doctrina gladius eſt in vagina reconditus, cuius acies quotidie he- beſcit, atque retunditur. Hæc igitur ſummope- re curanda eſt.

De ſtudio, & exercitatione eloquentiæ.

CAPVT VII.

Veterum eloquentiam mirificus exerci- tationis incendebat ardor, eaq; vis alebat, quæ neque flexu ætatis, neque honorum de- curſu

Memoria eſt oculus in occipitio.

Vide Philo. p. 523. & p. 524. in ſo- phiſtic

curfu poterat consistere, declamabant enim ferme quotidie inter priuatos parietes, Senatores, Consules, Imperatores: tales erant grandes illi Ciceronis prætextati Hircius, & Pansa, qui in Consulatus dignitate, in illo honorum omnium apice, sub M. Tullio culturam ingenij, & eloquentiæ capiebant. Certè Seneca controuersiarum libro quarto ad Nouatium, & Melam, refert Polionem Asinium, intra quartum diem, quam filiam amiserat, declamasse, præconium illud ingentis animi fuit, malis suis exultantis. Haterius verò Senator amplissimus admissò populo ex tempore, solus omnium Romanorum, in latinam, Græcam transtulit facilitatem, extemporaneam orationem intelligit, quæ apud Græcos maxime floruit, cuius auctor primus Anaximenes fuisse cõprobatur à Pausania. Extat adhuc Themistij Euphradis oratio, quam habuit in promptu, ubi gratis affluit exordium, cum se excusans dicit Phidiam, vel in vna quidam Mineruæ crepidula elaboranda multum studij impendisse, quo fit, vt oratores hac tumultuaria opera nihil excelsum, aut politum suadere valeant: Constat idem ex Eunapio, qui Proeresium illum spirantem Mercurij in terris imaginem, de proposita ab æmulis questione dixisse refert ex tempore, magna omnium admiratione, quam incredibili cumulauit commendatione memoriæ, cum totam orationem, vt erat à Notarijs excepta, eodem temporis uestigio ipsdem verbis prætexuit. Hęc oratio, siue facultas appellabatur diuina, vt refert Philostratus in Aëchine, quod supra mortalitatem esse videretur, tam disertè orare ex tempore. Verum illud ex vi ingenij, & assidua exercitatione proflebat, quibus riuulis irrigata, ad immensum decus surgebat eloquentia. Operæ præmium est, ita plerumque adolescentibus acueri, vt vim, copiam, & facilitatem orationis assequantur, non autem scriptis, & præceptis obruere: ea tamē lege, ne hac extemporanea fiducia etati meditatam scripturam negligant, in qua deure-

Eunapius in Proere.

Quis dicitur quid sit.

in qua deure-
 γὰρ φρονήσις ὁρῶνται
 γα.

DE CAUSIS CORRUPTE
 eloquentiæ.

Vbi celebres Taciti, & Senecæ loci comparantur.

CAPVT VIII.

Corruptæ eloquentiæ causas præclare complexus est Cornelius Tacitus in nobili dialogo de oratoribus, quas malo ab eo, quam à me, ad culturam ingeniorum audiri. Deficit inquit eloquentia ab ista vetere gloria non inopia hominum, sed desidia iuuentutis & negligentia parentum, & inscientia præcipientium, & obliuione moris antiqui. Ego de vrbis, & his proprijs, ac vernaculis vitijs loquar, quæ statim natos excipiunt, & per singulos ætatis gradus comitantur, si prius de severitate, & disciplina maiorum, circa educandos, formandosque liberos, pauca dixerò. Iam primum suus cuique filius in vna parente natus, non in cella empæe nutricis, sed gremio, ac sinu matris educabatur, cuius præcipua laus erat, tueri domum, & inseruire liberis, eligebatur autem aliquis maior natu propinqua, cuius probatis, spectatisque moribus, omnis familiæ soboles committeretur, coram qua, neque dicere fas erat, quod turpe dictum, neque facere, quod inhonestum factum videretur, ac non studia modo, curasque, sed remissiones etiam, iustusque puerorum sanctitate quadam ac verecundia temperabat: sic Corneliam Græchorum, sic Aureliam Cæsaris, sic Actiam Augusti matrem præfuisse educationibus, ac produxisse Principes liberos accepimus. Quæ disciplina, ac seueritas cõpertinebat, vt sincera, & integra, & nullis prauitatibus detorta vniuscuiusque natura, toto statim pectore acciperet artes honestas, & siue ad rem militarem, siue ad iuris scientiam, siue ad eloquentiæ studium inclinasset, id solum ageret id vniuersum hauriret.

Pueri à iu-
 uero vno
 si genit.

Quantum
 profis ad
 studia pu-
 ritas animi

At nunc natus infans delegatur græculæ alicui ancillæ, cui adiungitur vnus, aut alter, ex omnibus seruis plerumque vilissimus, nec cuique serio ministerio accommodatus, horum gauda-
 fabulis, & erroribus pueri statim, & rudes animi imbuuntur, nec quisquam in tota domo pensi habet, quid coram infantulo domino aut dicat, aut faciat, quando etiamsi ipsi parentis nec probitati, nec modestiæ paruulos affuefaciunt, sed lasciuie, & libertati, per quæ paulatim impudètia irrepit, & sui, alieniq; cõ-